

IV WISSELENDE RESIDENTIES Tegen wil en dank?

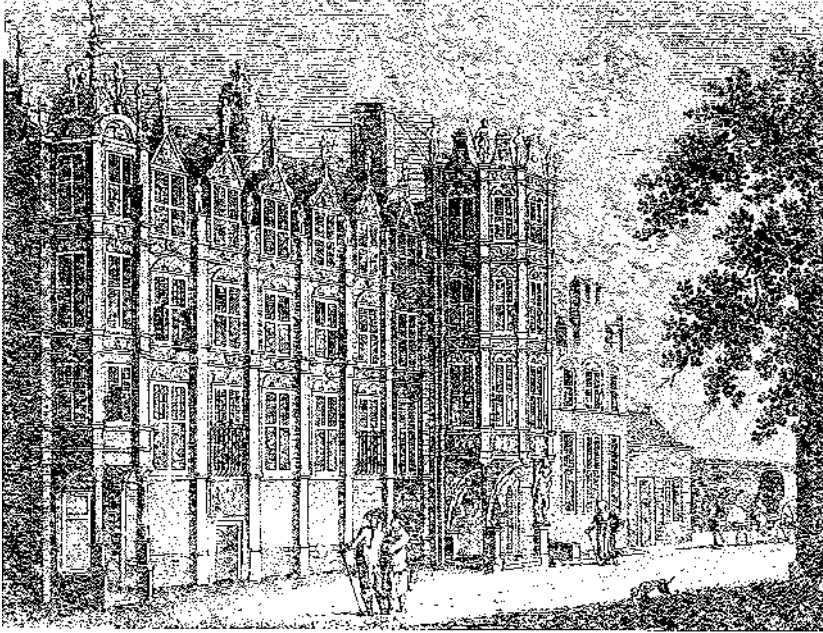
Van de eerste behuizing(en) van De Grootte Sociëteit 'Turpius ejicitur quam non admittitur hospes' in de periode 1763-1780 is niets bekend. De eerste berichten dateren uit 1780. 1763

Op 3 augustus 1780 koopt F. van Wijngaarden namens De Grootte Sociëteit van burger-hopman C 0 van Kesteren het huis en erf Maarten van Rossum's of Duivelshuis in de Koningstraat voor *f* 33.000. Op 4 december 1780 verklaren J.H. baron van Zuylen van Nijveld, mr. E.J. Wentholt, Z.D.W. baron Tengnagel vrijheer van Bronkhorst en mr. G. van Hasselt, directeuren van De Grootte Sociëteit aan burger-hopman van Kesteren *f* 33.000 schuldig te zijn. Als onderpand dienen alle meubels, 'actiën', kredieten die de sociëteit heeft of zal krijgen en in het bijzonder het huis met toebehoren. 1780

Reeds op 9 augustus 1782 werd dit huis weder aan de vorige eigenaar verkocht voor een bedrag van *f* 30.000. Als directeuren van De Grootte Sociëteit treden bij de overdracht op mr. C.G. Hultman, griffier van het Hof van Gelderland, F.J. baron van Heeckeren tot Beurse en J.H. van Hasselt, raden ordinarij van het Hof, en J. van Hernessen. 1782

Waar de sociëteit de volgende 3 jaar werd ondergebracht is niet bekend. De volgende transactie vond plaats op 1 november 1785. L. Hengeveld verkoopt dan aan de sociëteit een huis en erf gelegen aan de westelijke zijde van de Grote Markt. De koopsom bedroeg *f* 7.500 en werd voldaan in contanten met een schuldbekentenis van *f* 3.000 voor het restant van de koopprijs. Een en ander werd ondertekend door dr. J.W. Moll, secretaris en mededirecteur. 1785

Een kleine 5 jaar later - op 10 juli 1790 - verkoopt mr. G. Tulleken, schepen van Arnhem, aan de sociëteit een huis in de Koningstraat. Van achteren grenst het met het erf aan het provinciaal tuchthuis. Het betreft een vrij allodiaal goed met een servituut van waterlozing van de naburige huizen over 1790

Het Maarten van Rossum's of Duivelshuis dat op 3 augustus 1780 voor f 33.000 door De Grootte Sociëteit 'Turpius c.a.' werd gekocht. (Foto Gemeente-archief Arnhem)

de plaats en de stal. De koopsom bedroeg *f* 14.800, welke werd voldaan in contanten en met een hypotheek met rente op het huis. Het huis lag aan de oostelijke zijde van de Koningstraat, tussen de Walburgstraat en de Klarestraat.

Bij de overdracht traden op: F.W. van den Steen, R.I. Bouricius, F.A. Leening, J.N. van Eck, N.H. Schrassert en F. van Meurs, directeuren van De Grootte Sociëteit.

Op 1 november 1790 verkochten bovengenoemde directeuren van De Grootte Sociëteit aan M. Brandes het huis aan de Grote Markt voor *f* 3.897.

Op 3 maart 1791 werd door de directeuren aan De Grootte Sociëteit een verzoek gedaan om de Oude Stadswaag (het voormalige Catharine Gasthuis) in de Bakkerstraat te mogen pachten tegen een erfpacht. Men wilde hier een dans-, muziek- en comediezaal inrichten. Op voorwaarde dat de stad er geen nadeel van ondervindt en de eigendom van de Waag altijd aan de stad blijft, gaat het stadsbestuur akkoord. Bovendien is voor bepaalde voorstellingen toestemming van de magistraat nodig. De gepachte ruimten mogen aan derden ter beschikking worden gesteld. 1791

Op 9 april 1792 vergunnen de directeuren: D.W.A. Brantsen, mr. J. Copes van Hasselt, mr. R.I. Bouricius, F. van Meurs en H. Croiset aan de loge De Gelderse Broederschap het maandelijks gebruik van de nieuwe comédie-, dans- en muziekschool voor 12 jaar (11). 1792

Medio 1793 is nog steeds sprake van een goed lopende sociëteit. Het bewijs hiervoor is het verzoek op 19 augustus 1793 van de gezamenlijke leden aan de Magistraat van Arnhem om aan Johanna Birke, woonachtig te Zwolle, gereformeerd, kastelein(es) van de sociëteit, het burgerrecht te verlenen en toestemming te geven voor het lidmaatschap van het tappersgilde. Het rekest wordt gehonoreerd en op 9 juni 1794 wordt Johanna Birke ingeschreven als lid van het tappersgilde (12). 1793

Op 17 januari 1795 veroverden de Fransen Arnhem. Het garnizoen telde 1795

8.000 man en stond daarmee op gelijke hoogte met het inwonertal van Arnhem. Men had al gauw genoeg van deze 'bevrijders' van Arnhem. In naam van vrijheid, gelijkheid en broederschap veranderde er overigens veel. Het burgerschap - iedereen was nu burger, ook zij die de rooms-katholieke godsdienst beleden - verloor zijn waarde. Het monopolie van de gilden raakte in verval.

1800 In deze periode is het met De Groote Sociëteit misgegaan. Dit blijkt uit een brief (november 1800) van mr. E. Opgelder te Zutphen - houder van een hypotheek van f 6.500 op het gebouw in de Koningstraat - aan het stadsbestuur, waarin de mededeling dat de sociëteit sinds enige jaren is uiteengevallen en het gebouw aan de Koningstraat zonder beheer is achtergebleven en is vervallen. Het stadsbestuur zendt het verzoek aan F. van Meurs, G.D. Schimmelpenninck en H.A. Rappart, de laatste directeuren van de sociëteit en verzoekt hen te verschijnen.

Zij antwoorden 'onqualified te zijn tot het aannemen van dingen de gemelde sociëteit betreffende'. Daarop besluit het stadsbestuur op 24 november 1800 (binnen 3 weken!) om R.R. Viervant en R. van Ruyven als curatoren aan te stellen.

1803 Op 1 juli 1803 verklaart het stadsbestuur van Arnhem dat het huis aan de Koningstraat - dat heeft toebehoord aan De Groote Sociëteit 'Turpius.....' welke boedel desolaat is - voor f 8.076 verkocht is aan de heer Back. Wat er met de opbrengst van deze verkoop gebeurd is, is niet duidelijk. De hypotheekhouder zal schadeloos gesteld zijn en waarschijnlijk zal het overschot gebruikt zijn voor de betaling van de concertzaal.

1809 Op 6 februari 1809 vindt - na voorbereidende besprekingen in december 1808 - de (her)oprichting plaats van De Groote Sociëteit en op 1 mei 1809 trad zij in bedrijf. Hiertoe werd het huis van mr. W.R. Brantsen in de Koningstraat gehuurd en inwendig verbouwd volgens het bestek van meester-timmerman J. Kerkhoff (13).

In 1815 al was er behoefte aan uitbreiding. De aankoop van het vermoedelijk aangrenzende huis werd door de leden afgestemd. Een eventuele aankoop van

het sociëteitsgebouw in 1818 werd eveneens afgewezen.

Toen men in datzelfde jaar de gelegenheid kreeg het aan de andere zijde
aangrenzende huis te kopen, kreeg de directie van de leden toestemming de
transactie te doen plaatsvinden. Bovendien bleek de heer Brantsen bereid
te zijn zijn huis voor 99 jaar in erfpacht te geven tegen een canon van
jaarlijks *f* 100. 1818

Er waren nu geen beletselen meer, die een ingrijpende verbouwing in de weg
stonden. Voor een bedrag van *f* 8.000 werd de bovenverdieping verbouwd tot
een grote zaal, bestemd voor danspartijen en andere bijeenkomsten. Voor het
bedrag werd een lening gesloten tegen een rente van 5 %.

De verbouwing was op 6 december 1819 gereed. Met een bal, bijgewoond
door 98 leden en 67 dames, werd het gebouw ingewijd. 1819
Tevens werd de verjaardag van de 27-jarige Kroonprins gevierd (de latere Koning
Willem II).

In 1836 kwam de aankoop van de ten zuiden van de sociëteit gelegen woning
ter sprake. Men wilde deze inrichten tot kolfbaan. 1836
De leden stemden deze aankoop af. Ook de stichting van een 'zomersociëteit'
buiten de stad kon in de ogen van de leden geen genade vinden.

Een belangrijke stap werd in 1839 genomen. Het zuidelijk aangrenzende huis
werd voor *f* 7.135 aangekocht. De eerste verdieping werd bij de bovenlokalen van
de sociëteit getrokken en de begane grond werd ingericht als kasteleinswoning
annex spreekkamer. 1839

De bouw van een kolf- of kegelbaan kon in de ogen van de directie geen genade
vinden. De bovenzalen werden in 1841 verhuurd aan de Loge tegen een bedrag
van *f* 220 per jaar.

In 1845 werd voor een bedrag van *f* 1.400 gasverlichting aangebracht. Dit
was een belangrijke verbetering maar toch was de situatie niet geheel
bevredigend. De leden klaagden over rokerigheid, waarop een commissie werd
benoemd - ook in die tijd ging het niet anders - om verbetering voor te 1845

stellen. De commissie op haar beurt vroeg advies aan de stadsarchitect Heuvelink, die meende dat het gebruik van open haarden - in plaats van kachels - het euvel zou verhelpen. Of hieraan uitvoering is gegeven vermelden de annalen niet.

1856 In 1856 kwam de directie met grootse plannen. Door het uitschrijven van een prijsvraag inzake verbouw van de sociëteit zou een ingrijpende vergroting van de lokalen tot stand moeten komen. Verplaatsing zou ook in ogenschouw worden genomen. Een verhoging van de contributie was wel één van de consequenties.

De leden konden zich niet verenigen met deze gedachtengang van de directie en de verbouwing werd teruggebracht tot herschikking van de diverse ruimten.

De bovenzalen zouden tot sociëteit worden ingericht, de logezaal tot biljartkamer, terwijl de ruimten op de begane grond beschikbaar zouden komen voor 'casino's', partijen, vergaderingen en voor de Loge.

Enkele maanden later werd dit besluit ingetrokken en beperkt tot het aanbrenge van betere verlichting en ventilatie van de ruimten op de begane grond. Intussen zou men uitzien naar een ander gebouw.

1857 Eind 1857 werd het noordelijk aangrenzende pand gekocht voor f 9.000. Dit huis werd verbouwd als vestiaire en kasteleinswoning en de sociëteitslokalen werden vergroot. Deze verbouwing werd begroot op f 14.000, maar vergde uiteindelijk een bedrag van f 29.000.

Men bleef echter sukkelen met de slechte ontluchting. In 1861 verkreeg men een ontwerp van een ventilator, die met handkracht in beweging moest worden gehouden (30 omwentelingen van de zwengel per minuut).

1864 Al met al bleef het een oud en een vele malen verbouwd gebouw, waardoor de stevigheid van de oorspronkelijke constructie was aangetast. Dit bleek in 1864 toen de op de bovenverdieping gelegen dansvloer versterkt diende te worden om verzakking te voorkomen. Uiteraard bracht dit de nodige kosten met zich mee. Een aantal jaren heeft de versterking van de dansvloer goed

gefunctioneerd.

In 1870 werd echter de bovenzaal afgekeurd voor het houden van dansavonden.

In 1873 werd een aangrenzend pand (de Roos) te koop aangeboden. Voor *f* 20.000 werd dit aangekocht. Een eerste aanloop tot de enige jaren later voorgenomen algehele verbouwing. In 1876 werd een prijsvraag uitgeschreven, tevens werd een commissie van beoordeling benoemd. De keuze viel een jaar later op het plan 'Veluwe' van de Haagse architect Weve. De toegekende prijs van *f* 600 werd aan hem uitgekeerd. Het toezicht op de bouw werd opgedragen aan de Haagse architect Muysken. Met een lening van *f* 125.000, geheel door de leden bijeengebracht, werd de bouw gefinancierd. 1873

Op 5 september 1877 werd de oude sociëteit gesloten. Muziek van het 8ste Regiment Infanterie omlijstte de plechtigheid. 1877

Voor de leden stond er een tent in de tuin en de directie kreeg de beschikking over een ruimte op de eerste verdieping van de Arnhemse Badinrichting aan het Walburgsplein.

De eerste steen werd reeds gelegd op 11 maart 1878 door burgemeester mr. F.M. Pels Rijcken. De bouw was gegund aan de aannemer D.W. Magendans voor *f* 68.700. Het gebouw werd opgeleverd op 4 november, waarna nog enkele weken resteerden voor de aankleding.

Op 30 november 1878 vond een plechtige opening plaats, opgeluisterd door de muziek van het strijkorkest van het 8ste Regiment Infanterie. De voorzitter, Kronenberg, hield een 'indrukwekkende' rede, vervolgens werd het woord gegeven aan de burgemeester.

Op 2 december werd een feestavond georganiseerd, waarbij 50 leden en gasten aan het feestmaal aanzaten.

De reeds meerdere malen gevraagde en afgewezen kegelbaan kwam in 1879 tot stand en werd op 4 oktober officieel in gebruik genomen. 1879

De komst van een aantal nieuwe openbare voorzieningen, zoals waterleiding, riolering en de telefoon, bracht in principe kwaliteitsverbeteringen van de sociëteit met zich mee. Toch duurde het soms enige tijd voordat men tot

De eerste steen gelegd door burgemeester mr. F.M. Pels Rijcken op 11 maart 1878 in de Koningstraat werd behouden en is nu ingemetseld in de gang van het huidige sociëteitsgebouw.

(Foto Willem Bech, Arnhem)

aansluiting overging.

In 1882 werd een aanbod van een telefoonaansluiting voor *f* 60 per jaar afgeslagen. Pas 9 jaar later kwam de telefoonaansluiting tot stand, tegelijkertijd met de aansluiting op het waterleidingnet, waarover ook al 4 jaar was gedelibereerd. De aansluiting op het riool in de Koningstraat kwam in 1895 tot stand, hetgeen een belangrijke verbetering van de sanitaire toestand tot gevolg had.

Het toenemend gebruik van de fiets kwam ook tot uiting in de sociëteit: in de gang werd een fietsrek geplaatst. 1896

Nog geen jaar voor het begin van de twintigste eeuw werden de zwaluwbranders vervangen door gasgloeilicht.

Het 25-jarig bestaan van het gebouw werd met een feestavond gevierd. Een kegel- en biljartconcoers, een diner en enkele voordrachten maakten deel uit van het feestprogramma. 1903

In 1906 werd het inwendige van de sociëteit verfraaid met een hoedenplank in de vestiaire voor het plaatsen van de hoge hoeden van de leden.

In 1908 kwamen plannen om te verhuizen ter sprake, toen zich een koper voor het gebouw meldde. Men kon echter niet de beschikking krijgen over een gebouw met een fraai uitzicht. Het blijkt dat de Koningstraat in die tijd als ongezellig werd bestempeld. 1908

Circa 8 jaar later komen de verhuisplannen weer ter sprake. De Levensverzekeringsmaatschappij Arnhem bouwde een pand aan het Velperplein, hoek Roggestraat, en was genegen de benedenverdieping te verhuren voor *f* 10.000 per jaar. De huurprijs werd te hoog geacht.

De gevolgen van de Eerste Wereldoorlog zijn duidelijk merkbaar. In februari 1917 werd op verzoek van het gemeentebestuur besloten - om lichtbesparende redenen - de sociëteit om 18.15 uur te sluiten; alleen op zaterdag en zondag zou men van 20.30 - 24.00 uur geopend zijn. De verscherpte gasrantsoenering in augustus van datzelfde jaar had tot gevolg dat er een elektrische 1917

noodverlichting kwam. Een volledig elektrische installatie kwam in juni 1918 tot stand. Wegens kolengebrek werd er in de winter 1917-1918 met heiplaggen gestookt.

1922 De economische opleving na de Eerste Wereldoorlog bracht de verhuisplannen weer in beweging. Op het Nieuwe Plein werd een pand bezichtigd, maar het bleek te klein. Vervolgens gingen de gedachten uit naar het huis van mevrouw Wurfbaan aan de Jansbinnensingel (nu de ABN AMRO Bank), vraagprijs f 40 mille en naar het pand Nieuwe Plein 35, dat f 45 mille moest opbrengen.

Voor het sociëteitsgebouw in de Koningstraat waren verschillende gegadigden. Het Openbaar Leesmuseum en de Vereniging Christelijke Belangen brachten een bod van f 70 mille, maar deze transactie ging niet door, daar de vraagprijs f 85 mille was. Wel werd een overeenkomst met het Leesmuseum bereikt inzake de huur van een tweetal zalen voor f 1.250 per jaar. Na 10 jaar werd het Leesmuseum geliquideerd. In 1934 huurde het Nationaal Jongerenverbond de directiekamer en de grote bovenzaal.

1936 Een verzoek om vergaderruimte van de N.S.B. in 1936 werd afgewezen. Onderhandelingen met De Nederlanden van 1845 over het huren van een gedeelte van het nieuwe pand aan het Nieuwe Plein leidden niet tot het gewenste resultaat.

1940 De Tweede Wereldoorlog bracht vele veranderingen met zich mee. De bovenlokalen kregen nieuwe huurders, eerst het dagblad 'Groot-Arnhem', later 'De Gelderlander'.

Op 3 juli 1942 kwam er een abrupt einde aan het bestaan van de sociëteit. Volgens een besluit van de General-Commissar zur besonderen Verwendung d.d. 24 juni 1942 werd de sociëteit gesloten en onder beheer gesteld. Haastig werd de vloeibare en niet-vloeibare inventaris weggebracht. Door de beheerder mr. Jansma werd het gebouw verhuurd aan het bureau van het Openbaar Ministerie, de Verzekeringsmaatschappij De Vesta en de Arnhemse Hypotheekbank.

*Het nieuwe sociëteitsgebouw in de Koningstraat, dat op 11 maart 1878
betrokken werd en omstreeks juli 1945 werd verlaten.
(Foto Gemeente-archief Arnhem)*

1945

Na de bevrijding werd het sociëteitsleven maar enkele maanden in het oude gebouw hervat. Het werd ter beschikking van het gemeentebestuur gesteld. De gemeente zou op haar beurt alle hulp verlenen bij het zoeken naar een nieuw onderkomen. Dank zij de hulp van de gemeente en de activiteit van enige nog zittende leden van de directie kon men het pand Jansbuitensingel 28 voor lange tijd huren. Het pand was eigendom van de erven Gombault. Ingrijpende veranderingen moesten plaatsvinden om het pand geschikt te maken als sociëteit. Het ontwerp van de verbouwing was afkomstig van architect BrUck. Tijdens de verbouwing van de benedenverdieping verbleven de leden op de bovenverdieping.

In verband met het vrijmaken van de kasteleinswoning aan de Koningstraat, werden de voor de kastelein bestemde kamers het eerst gereed gemaakt (september 1945).

1946

Op 28 september 1946 werd de sociëteit geopend met een feestelijke bijeenkomst en met een diner in Royal-Riche.

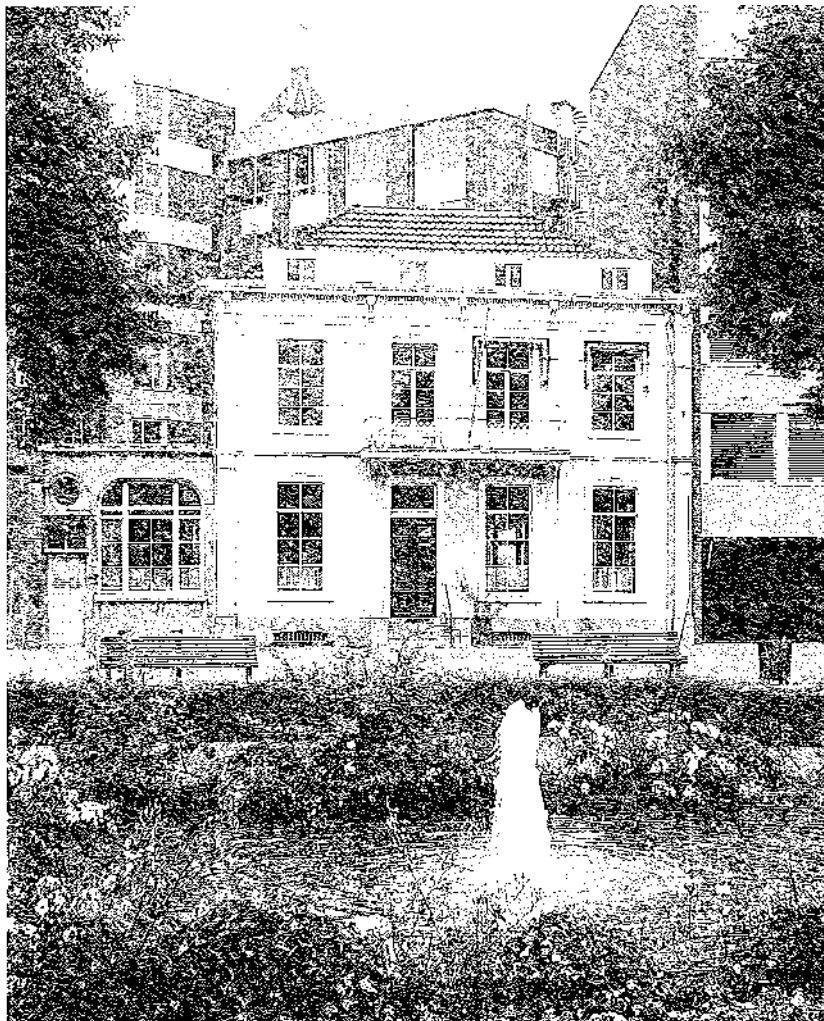
Het veel te grote oude sociëteitsgebouw aan de Koningstraat was aan de gemeente verhuurd voor f 2.000 per jaar. Toch was het voor velen die het oude gebouw aan de Koningstraat goed gekend hadden, moeilijk om aan de nieuwe toestand te wennen. Het verslag van 1946 geeft iets van deze weemoed weer:

'Zij verlangden terug naar dat gebouw van ruimte, duisternis en stemming in genoeglijke leelijkheid, dat in vele opzichten zoo uitermate goed beantwoordde aan de eischen waaraan een heere sociëteit naar de klassieke vaderlandse opvattingen behoort te voldoen.

Het huidige gebouw is hun te licht, te netjes en het feit, dat de dames der leden er zich zoo uitnemend blijken thuis te gevoelen, dunkt hun voor deze sociëteit allerminst een reclame'.

Weemoed slijt en aan veranderingen raakt men op den duur gewend. Bijna 30 jaar zal De Groote Sociëteit in dit pand gevestigd zijn.

Intussen waren twee kamers op de bovenverdieping (met badkamer) verhuurd aan de firma Domhoff, tegen een huur van f 1.250 per jaar. De kosten van inrichting zouden door de firma gedragen worden. Een welkome bijdrage in de exploitatie van het pand.

Het sociëteitsgebouw aan de Jansbuitensingel, dat op 28 september 1946 werd betrokken en op 28 juni 1974 werd verlaten.

- 1949 In juli 1949 wordt de directie gemachtigd het pand aan de Koningstraat voor een ton te verkopen en het sociëteitsgebouw aan de Jansbuitensingel 28 te kopen voor f 60.000. Op 1 mei 1950 wordt de oude sociëteit voor f 102.500 verkocht aan de gemeente.
- 1951 Door het vertrek van de firma Domhoff kwam de bovenverdieping vrij, welke daarop aan het sociëteitslid Van Schilfgaarde werd verhuurd.
- 1952 Het huis van dr. Vos - naast het sociëteitsgebouw - zal vrij van huur worden verkocht. De vraagprijs is f 100.000. De directie is van mening dat het voor de sociëteit van groot belang is over dit pand te beschikken. Ook omdat het als ruilobject eventueel aan de familie Gombault kan worden aangeboden. De familie Gombault is hiertoe echter niet bereid. Tot een transactie kwam het niet.
- 1957 Er zijn nog geen vorderingen gemaakt met de aankoop van het sociëteitsgebouw en men ziet aankomen dat voor het pand een prijs betaald moet worden, die de middelen van de sociëteit te boven gaat. Intussen is reeds meer dan f 115.000 uitgegeven aan verbouwingen, bouw kegelbaan, etc. Bij elkaar een fors bedrag om het pand beter geschikt te maken als sociëteit voor de leden. Omdat de huur in 1966 zou aflopen, bleef de directie voortdurend alert om het pand in eigendom te verwerven. Hoewel andere in aanmerking komende panden nauwkeurig werden bekeken, bleek de huidige huisvesting altijd beter te zijn. De gunstige ligging was daarbij doorslaggevend. Steeds bleek dat het zeer moeilijk en kostbaar zou zijn een voor de sociëteit geschikt gebouw met mogelijkheden voor een kegelbaan op een geschikte plaats te verwerven. Ook bleek dat een aankoop financieringsproblemen met zich mee zou brengen. Het was verheugend dat een groot aantal actieve leden bereid bleek een vrijwillig offer hiervoor te brengen door deelneming aan een renteloze lening of door vrijwillige contributieverhoging, waardoor een sluitende begroting gewaarborgd was.
- 1960 Op 31 mei 1960 was het dan eindelijk zover dat het pand aan de Jansbuiten-

singel aangekocht kon worden. De prijs bedroeg *f* 117.000 (inclusief kosten). Voor de koop van het gebouw moest uiteindelijk nog *f* 47.000 aangetrokken worden in de vorm van een hypotheek. Voorlopig zijn we in rustiger vaarwater, niet in het minst als gevolg van een sluitende begroting. Toch zou deze situatie niet lang duren. De komende jaren zou blijken dat de ouderdomsgebreken van het gebouw de nodige investeringen vergden, zoals vernieuwing van riolering, waterleiding, dakbedekking, elektrische installatie en verwarmingsketel. Ook de vloeren waren niet van de beste kwaliteit, maar de meest storende tekortkoming was wel de verzakking van de kegelbaan.

Van het makelaarskantoor Houtzagers te Arnhem werd bericht ontvangen, dat men het pand van de sociëteit gaarne zou aankopen, om dit tezamen met het aangrenzende pand van de erven Verschuer te slopen. In het nieuw te bouwen kantoorpand zou de sociëteit horizontale eigendom kunnen verwerven. De directie was in beginsel bereid het voorstel te overwegen. Het zou echter nog jaren duren, voordat de nieuwbouw ter plaatse gerealiseerd zou worden.

1966

Vermeldenswaardig is het dat eind 1967 de oude sociëteit in de Koningstraat werd afgebroken en dat opdracht werd gegeven daaruit een passend voorwerp te verwijderen en deze in de sociëteit te plaatsen.

1968

De eerste steen met enig lofwerk werd vervolgens aan de muur in de gang aangebracht.

In datzelfde jaar werd een tegen kostprijs geleverde afzuigapparaat in de keuken geplaatst, om de gevolgen van de vette baklucht van de kastelein - zoals één der leden dit verwoordde - te beteugelen.

In het begin van de jaren zeventig werden de problemen omvangrijker. Niet alleen de huisvesting vormde een probleem, maar ook de exploitatie kwam in moeilijk vaarwater terecht, wat mede veroorzaakt werd door een afnemend ledental. De pogingen om nieuwe leden te interesseren - met name jongeren - boekten weinig succes.

1970

Bij dit alles kwam nog een omvangrijke inwendige schade van het pand door de bouwactiviteiten van de rechterbuurman. Gelukkig kon de schade op kosten van de buurman hersteld worden, maar het gaf wel het nodige

ongemak.

1973 In januari 1973 wordt er een buitengewone ledenvergadering gehouden. De directie wijst erop dat er iets moet gebeuren om de sociëteit langer dan nog enkele jaren te laten voortbestaan.

Op voorstel van mr. W.C. Bothenius Lohman wordt er een herstructureringscommissie ingesteld, die zowel over het functioneren van de sociëteit als de wenselijkheid en mogelijkheid van een ander onderkomen zou rapporteren.

Hiervoor werden door de directie genoemd:

- samenwerken met de Rosendaalse Golfclub;
- nieuwbouw op het terrein van de IJclub en dan in samenwerking met de tennisclub;
- aankoop van een gebouw aan de Velperweg.

In juli is de herstructureringscommissie, mede aan de hand van de uitkomsten van een enquête, tot de slotsom gekomen, dat ook in de toekomst de sociëteit bestaansrecht zal hebben. Hiervan uitgaande is onderzocht of in het bestaande pand verbeteringen moeten worden aangebracht of dat het beter is om te verhuizen, teneinde de leden een optimaal voorzieningenpakket te kunnen aanbieden.

Het dilemma verhuizen of blijven is nog niet opgelost. Wel kan reeds gezegd worden dat verhuizing naar Molenbeke, gezien het ter plaatse geldende bestemmingsplan, uitgesloten geacht moet worden.

In de buitengewone ledenvergadering van 25 oktober 1973 stelden de directie en de herstructureringscommissie uiteindelijk voor om het huidige sociëteitsgebouw - wegens hoge kosten - te verkopen en een nieuw onderkomen te kopen aan de Velperweg - tussen Hazepad en Bronbeek - voor f 350.000. De notulen vermeldden dat de leden met dit voorstel de vloer aanveegden; men wilde niet verhuizen. Hiervoor had men echter geen bruikbaar alternatief. Inmiddels waren de aangrenzende panden onder de slopershamer gevallen en dreigde de sociëteit ingeklemd te raken tussen twee - zes verdiepingen tellende - kantoorflats. De gedachten om een nieuwe kantoorflat te realiseren op de plaats waar de sociëteit stond begonnen meer concrete vormen aan te nemen. Toen bleek dat het aannemingsbedrijf De Kinkelder belangstelling toonde, stond er niets in de weg om tot overleg te komen. Dit overleg leidde

tot het volgende resultaat: het aannemingsbedrijf De Kinkelder sloopt het huidige gebouw en bouwt daarvoor in de plaats op de grond - die eigendom blijft van de sociëteit - een kantoorflat van vijf verdiepingen, waarvan de parterre, behoudens een voor het gehele gebouw bestemde entree met lift, geheel ter beschikking komt en eigendom blijft van de sociëteit. De kosten hiervan worden geraamd op f 150.000. Het nieuwe gebouw zal op 1 oktober 1975 gereed zijn.

Op de algemene ledenvergadering op 5 april 1974 komt het voorstel aan de orde. Uiteraard wordt aandacht besteed aan de financiering van het gehele project, waartoe een beroep op de leden wordt gedaan.

1974

In dit verband releveert de president-directeur dat het aanvaarden van het nieuwbouwplan tevens inhoudt, dat de directie gemachtigd wordt gelden te lenen, zowel bij de leden als elders om het nieuwe onderkomen te realiseren. Dank zij de vier geplande kegelbanen verwacht men een winstgevende exploitatie, niettegenstaande zal een contributieverhoging noodzakelijk zijn. De ledenvergadering reageert positief (41 van de 45 aanwezige leden stemden voor).

Vanaf 1 juli 1974 werd in de Rembrandt-caveau een voorlopig onderdak gevonden. Voor de kegelclubs zal de tijdelijke sluiting een opschorting betekenen.

De herstructureringscommissie wordt opgesplitst in een tweetal nieuwe commissies, aangevuld met enkele nieuwe leden, te weten de bouwcommissie en de financiële commissie.

De bouwzaken verliepen naar wens in 1975. Het werd duidelijk dat men binnen afzienbare tijd weer over een eigen home kon beschikken.

1976

De ingebruikneming van het nieuwe sociëteitsgebouw vormt het hoogtepunt van het jaar 1976. Dit hoogtepunt voltrok zich in twee gedeelten: op woensdag 4 februari werd het gebouw met enig feestelijk vertoon - een toespraak van de president-directeur en een gratis consumptie - vrijgegeven voor de leden.

Op vrijdag 27 februari volgde de officiële opening door drs. J.A.F. Roelen, de burgemeester van Arnhem.

Het op 27 februari 1976 in gebruik genomen nieuwe sociëteitsgebouw aan de Jansbuitensingel, waarvan de parterre geheel ter beschikking is van De Grootte Sociëteit.

(Foto Willem Bech, Arnhem)

Een feestavond met dames op de sociëteit op 28 februari vormde het besluit van de feestelijkheden. De Groote Sociëteit beschikte nu weer over een eigen gebouw, mede dank zij de voortreffelijke begeleiding van de bouwcommissie en de financiële commissie. Daarbij bepaalde de bouwcommissie zich niet enkel tot de bouw zelve, doch ook tot de inrichting, zoals kegelbanen, keuken etc. en de aankleding (meubelen, vloerbedekking, stoffering, schilderijen, etc.). De benodigde gelden voor inrichting en inventaris werden verkregen door een hypothecaire lening van f 200.000 en een 6 %-obligatielening van f 35.000.

Enkele kinderziekten mogen niet onvermeld blijven. In het jaarverslag 1976/1977 wordt op lyrische wijze hierop ingegaan, waarvan de volgende fragmenten worden weergegeven:

'Gedurende het warme voorjaar, de hete zomer en fraaie herfst weigerden de thermostaten van de c.v. zich te gedragen zoals van hen verwacht mocht worden. Een normaal verschijnsel was een gloeiend hete sociëteitsruimte en was het daar normaal, dan was het koud kegelen. Overigens was dit niet de minste ergernis van de kegelaars; zo was de terugkeer van de ballen slechtgeregeld. Veelvuldig moest de baan afgelopen, het deurtje geopend en de ballen op het rechte terugvoerpad gebracht worden. Dat sommigen hierbij gebruik maakten van een biljartkeu deed wat exorbitant aan'.

'Een ander meldenswaardig gebrek is de verlichting van de bridgetafels. De aan vier koordjes laaghangende moderne lampen gaven prachtig licht, maar huldten hoofd en handen met kaarten in zware schaduwen. Terecht werd bezwaar aangetekend tegen deze situatie.

Aangezien de directie een investering in nieuwe verlichtingsarmaturen voorbarig vond, in verband met het voorzichtige financiële beleid dat gevoerd moet worden, werd voorlopig een redelijk acceptabele oplossing gevonden door de lampen aan de koorden tot vlak onder het plafond op te hijsen'.

Op de ledenvergadering van 27 mei 1977 wordt door de leden gesproken over de bouw van een bar in de sociëteitsruimte, opdat de communicatie tussen de sociëteitsleden - vooral op drukke woensdagen - kan worden bevorderd. De grote starre stoelenkring belemmerde volgens de leden de communicatiemobiliteit. Achteraf bezien een voortreffelijk voorstel.

1977

De voor de hand liggende veronderstelling dat De Groote Sociëteit onwankelbaar in haar nieuw onderkomen gehuisvest zou zijn komt niet uit. Reeds in 1977 blijkt de financiële kant van de exploitatie een voortdurende zorg van de directie te zijn. Het jaar wordt met een fors verlies afgesloten. In 1978 is het exploitatietekort - gevolg van een onderbezetting van het ledental en het aantal bezoekers (leden) der sociëteit - zodanig opgelopen, dat het voortbestaan van de sociëteit in het geding komt.

In september 1978 komt de directie met een beleidsplan 1978-1982, in november gevolgd door een gedetailleerd actieplan 1979 met als hoofddoelstelling: *'Intensieve bevordering en nog grotere veraangenaming van het gezellig verkeer tussen meer van haar leden en nieuwe leden onderling'*. Als beleidsinstrumenten worden genoemd: nieuwe evenementen, nieuwsbrief, ledenwerfactie en verhuur kegelbaan II.

1979 Op de ledenvergadering van 18 mei 1979 blijkt dat de financiële toestand zeer netelig is. Enkele leden zijn van mening dat de deur best wat verder open mag voor nieuwe leden. Niet zo exclusief doorleven is beter dan exclusief sterven.

In juni 1979 komt de directie met een voorstel: intrekken bij de Rosendaalse Golfclub en het gebouw van de sociëteit verkopen. De golfclub heeft hier wel oren naar. Een commissie wordt gevormd, die een principevoorstel uitwerkt. Tijdens de buitengewone ledenvergadering op 26 oktober 1979 - welke zich mocht verheugen op een zeer grote opkomst - werden de golfplannen rigoureus van de hand gewezen. Het geld, ongeveer f 250.000, moest maar via een actie komen. De directie was niet te vermurwen, met name de president-directeur, de directeur-secretaris en de thesaurier weigerden op welk voorstel dan ook in te gaan. Chaos heerste: een vooraanstaand oud-directielid verliet al protesterend de bijeenkomst, maar werd teruggehaald.

Het geheel kreeg de allure van een Poolse Landdag; zo werd deze vergadering later ook bekend. Op het hoogtepunt van de verwarring kreeg de oudste van de directieleden - de directeur-consumabel - de aandacht van de leden door voor te stellen uit de aanwezigen, van elk der groeperingen, één persoon aan te wijzen om zitting te nemen in een ad hoc in te stellen commissie van advies. Deze zou na schorsing van de vergadering bijeenkomen en binnen een

half uur met een beleidsvoorstel komen.

Ter plekke werd de commissie gevormd en deze kwam na kort beraad met het plan dat binnen een maand een financieringsplan zou worden opgesteld en dat de toezeggingen van de leden - hierop gebaseerd - binnen twee maanden hun beslag zouden krijgen.

Dit voorstel werd geaccepteerd; de directie zou de lopende zaken blijven behartigen tijdens deze periode, maar wenste geen verantwoordelijkheid meer te dragen.

Door schenkingen van een groot aantal leden is het gelukt het gebouw per 1 januari 1982 hypotheekvrij te krijgen. Ir. B. Polderman schreef hierover: 'Het gebouw is thans vrij van lasten en de exploitatie van de sociëteit is normaal verzekerd' (14). De geschiedenis heeft echter geleerd dat nog een reddingsactie moest plaatsvinden, gelukkig was de huisvesting hierbij niet in het geding. Op deze reddingsactie behoeft dan ook in dit hoofdstuk niet verder te worden ingegaan.

1982

Huisvesting en het wel en wee van de sociëteit hangen nauw samen en vormen een belangrijk hoofdstuk in de geschiedenis van de sociëteit. Het is dan ook geen toeval dat dit hoofdstuk vele bladzijden telt.

1993

Wordt teruggekeken naar de zeer vele onderkomens die de sociëteit in haar bestaan betrokken en verlaten heeft, dan zal de toevoeging achter de titel van dit hoofdstuk 'Tegen wil en dank?' in vele gevallen gelden. In die gevallen dient echter het vraagteken veranderd te worden in een uitroepteken.